

Економічні відносини в регіональних системах управління: державно-приватне партнерство

О. А. Біловодська^і

У статті розглянуто особливості державно-приватного партнерства як форми економічних відносин у регіональних системах управління, досліджено європейський досвід його використання та необхідність подальшого запровадження в Україні. Так, автором визначено, що для регіонів така форма співпраці дозволяє модернізувати інфраструктуру галузі міського господарства із мінімальним залученням власних чи бюджетних коштів, а для приватного партнера – дозволяє працювати на попередньо недоступному ринку й одержувати прибуток від управління модернізованими об'єктами ЖКГ. Встановлено, що основними моделями державного приватного партнерства в європейській практиці господарювання є: 1) модель оператора; 2) модель кооперації; 3) модель концесії; 4) модель договору; 5) модель лізингу. Вибір тієї чи іншої моделі залежить від виду діяльності та інфраструктурної мережі, в яких реалізується проект державно-приватного партнерства. У вітчизняній практиці розвиток державно-приватного партнерства реалізується у відповідному центрі, який повинен сприяти містам України в залученні інвестицій, необхідних для модернізації та сталого розвитку насамперед житлово-комунального господарства й інших галузей.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, модель, програма, регіон, Центр розвитку державно-приватного партнерства.

УДК 338.242.2

JEL код: L14

Вступ. В умовах децентралізації та реформи існуючого політичного устрою України очікується, що регіони, які отримали можливість самостійно будувати стратегію розвитку та втілювати її, збільшать економічну ефективність функціонування та конкурентоспроможність. Перерозподіл повноважень у системі органів публічної влади від держави до регіонів до останнього часу не проводився у зв'язку з диспропорціями між регіонами за економічними показниками, недостатністю ресурсів для економічного розвитку, відсутністю кваліфікованих кадрів, що можуть здійснювати політику регіонального розвитку, корумпованість. Однак централізація теж не може задовольнити потреб регіону: місцеві проблеми та специфіка не відображені в економічних звітах, а виїзди відповідальних за стратегічний розвиток регіону, як правило, дуже рідкі.

Сучасна трансформація надає можливості одержати більше повноважень регіону, однак скорочує можливості користуватися бюджетними коштами, тобто більше свободи у розробленні стратегій розвитку регіону супроводжуються більшою самостійністю в обранні джерел фінансування власних проектів.

Постановка проблеми. Проблеми соціально економічного розвитку регіонів розглядалися у працях багатьох як українських, так і зарубіжних науковців. Так,

^і Біловодська Олена Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю Сумського державного університету.

В. Федюк та А. Биченко розглядали європейський досвід та практику на прикладі Швеції і співвідносили їх із українськими реаліями [1].

Проблеми забезпечення економічного розвитку регіонів досліджуються в працях українських науковців Т. Агапової, Н. Вавдіюк, З. Варналій, З. Герасимчука, Б. Данилишина, Т. Клебанової, А. Сундука, В. Ткаченко, О. Шнипка, В.О. Жмуденко [2] та ін.

Вагомий внесок у розроблення проблем регіональної економіки зробили такі зарубіжні вчені як, Х. Моргентау, Дж. Кеннан, Р. Е. Осгоот, Д. Олвей та ін.

Однак дослідження регіональної політики України свідчить про відсутність якісної виваженої та реальної стратегії розвитку. Регіони очікують від держави додаткового фінансування, але не мають, навіть після одержання дотацій, підтвердження ефективності їх впровадження економічними показниками чи підвищенням добробуту пересічних громадян. Як показує світовий та український досвід, не існує єдиного варіанта відповіді на питання, що краще для більш рівномірного й динамічного економічного зростання держави: централізація чи децентралізація [3]. Кожен історичний етап розвитку потребує свого рішення та підходу. Саме тому **метою** дослідження є аналіз особливостей впровадження державно-приватного партнерства як форми економічних відносин у регіональних системах управління.

Результати дослідження. Відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» [4] **державна регіональна політика** – це система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної й культурної самобутності. **Моніторинг та оцінювання результативності реалізації державної регіональної політики** – це періодичне відстеження відповідних індикаторів на основі офіційних статистичних даних та інформації центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та проведення на підставі даних моніторингу оцінювання результативності виконання індикаторів шляхом порівняння одержаних результатів із їх цільовими значеннями.

Програма регіонального розвитку розглядається в цьому законі як комплекс взаємозв'язаних завдань та заходів довготривалого характеру, спрямованих на досягнення визначених цілей регіонального розвитку, оформлений як документ, що готується та затверджується у встановленому законодавством порядку та реалізується через проекти регіонального розвитку, об'єднані спільною метою. А **проект регіонального розвитку** – це комплекс взаємозв'язаних заходів для вирішення окремих проблем регіонального розвитку, оформлений як документ за встановленою законодавством формою, яким визначаються спільні дії учасників проекту, а також ресурси, необхідні для досягнення цілей проекту упродовж установлених термінів.

У статті 6 зазначено **пріоритети** державної регіональної політики:

1) стимулювання та підтримка місцевих ініціатив щодо ефективного використання внутрішнього потенціалу регіонів для створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей;

2) зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку;

3) формування конкурентоспроможності регіонів шляхом розроблення та реалізації програм і проектів підвищення конкурентоспроможності територій;

4) стимулювання міжрегіональної інтеграції, інтеграції регіональних економічних, інформаційних, освітніх просторів у єдиний загальноукраїнський простір, подолання міжрегіонального відчуження;

5) визначення проблемних територій у регіонах та реалізація державних заходів щодо вирішення проблем;

6) створення ефективної системи охорони навколишнього природного середовища шляхом урахування екологічної складової у стратегіях регіонального розвитку, оцінювання, вирівнювання та зниження техногенно-екологічного навантаження на довкілля у регіонах;

7) запровадження дієвих інструментів державної підтримки міжрегіональної інтеграції, виконання міжрегіональних програм та проектів;

8) формування з урахуванням документів Ради Європи та Європейського Союзу нормативно-правової бази, необхідної для реалізації державної регіональної політики, визначеної цим Законом;

9) поліпшення матеріального, фінансового, інформаційного, кадрового та іншого ресурсного забезпечення розвитку регіонів, сприяння здійсненню повноважень органами місцевого самоврядування;

10) створення ефективних механізмів представництва інтересів регіонів на загальнонаціональному рівні і територіальних громад – на регіональному рівні.

Тобто визначено, що регіональна публічна влада повинна знайти шлях до підвищення ефективності використання існуючих ресурсів та потенціалу регіону, однак матеріальне та фінансове забезпечення також покладається на регіон.

У зв'язку з цим доцільно розглянути європейську практику залучення додаткового фінансування не з боку держави. Однією з них є державно-приватне партнерство (ДПП), механізм якого визнається ефективним та перспективним інструментом економічного й соціального розвитку на регіональному та місцевому рівнях, засобом залучення коштів у проекти, де державні та місцеві органи влади намагаються зберегти контроль та налагодити співпрацю з інвесторами [5]. У такому партнерстві між державою та приватним капіталом досягаються кращі техніко-економічні показники та результати господарювання, ефективніше використовуються державні ресурси і комунальне майно.

За визначенням В. Г. Варнавського, *державно-приватне партнерство* – це інституційний та організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних та локальних, але завжди суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності: від розвитку стратегічно важливих галузей промисловості і науково-дослідних конструкторських робіт до забезпечення суспільних послуг [6].

Державно-приватне партнерство (або "публічно-приватне партнерство") є одним із сучасних механізмів залучення інвестиційних коштів у розвиток галузей, які традиційно належать до державного/муніципального сектору: житлово-комунальне господарство, транспорт, медицина. Цей механізм набуває все більшої популярності в усьому світі.

Особливістю державно-приватного партнерства є співпраця між державним і приватним партнерами. У більшості випадків ДПП передбачає залучення коштів приватного інвестора з частковою передачею йому права на операційне управління об'єктами інвестицій на обумовлений термін.

Для регіонів така форма співпраці дозволяє модернізувати інфраструктуру галузі міського господарства із мінімальним залученням власних чи бюджетних коштів. При

цьому об'єкти модернізації та новостворені об'єкти залишаються в комунальній власності. Для приватного партнера така форма співпраці, по-перше, дозволяє працювати на попередньо недоступному ринку, по-друге, одержувати прибуток від управління модернізованими об'єктами ЖКГ. Саме тому приватний інвестор зацікавлений у використанні найбільш ефективних технологій та в ефективному управлінні майном.

Наприклад, у Великобританії спочатку був розвинений лише один тип державно-приватного партнерства – концесійні угоди, згідно з якими користувач купував послуги, а приватний сектор їх постачав. Найбільш поширеними форми державно-приватного партнерства були у сфері надання послуг для соціальної інфраструктури (школи, лікарні, в'язниці), тобто уряд, державний сектор були покупцями послуги. Сьогодні у Великій Британії підписано понад 900 проєктів, чимало з яких реалізуються у сфері соціальної інфраструктури. Це свідчить про тісну співпрацю уряду з приватним капіталом, відображає його пріоритети, виражені в залученні додаткових фінансових ресурсів недержавного походження, у транспортному секторі, в установах виконання покарань, у сфері обробки відходів, у військовому секторі та в секторі житлово-соціального найму.

У Франції теж відстежується тенденція зростання використання практик державно-приватного партнерства у сфері інфраструктури, але в основному у формі концесій. Правова база тут була стабільною і дуже слабкою. Державний сектор ініціював розвиток державно-приватного партнерства. Впровадження нових форм контрактів дозволило використати їх для побудови медичних закладів, поліцейських дільниць та іншого. У Франції після прийняття в 2004 році закону про державно-приватне партнерство існують різні підходи щодо вибору форми власності між повністю державним або спільним з приватним сектором підприємством. Також необхідно відмітити, що державно-приватне партнерство є кращою структурою, яка надає адміністративні послуги. Команда, яка цим займається, виконує три завдання: ведення інформації, надання підтримки і допомоги в підготовці та підписанні договорів про партнерство. Крім того, вона здійснює оцінку, що є обов'язковим для певних проєктів, але для місцевої влади це альтернативний варіант.

У європейській практиці господарювання сформовано п'ять базових моделей партнерства державного і приватного секторів, що характеризуються особливими формами власності, фінансування й управління, а також строками реалізації проєктів (рис. 1).

До таких моделей належать: модель оператора, модель кооперації (5–10 років), модель концесії (20–30 років), модель договору (3–5 років), модель лізингу (8–15 років) [7]. Вибір тієї чи іншої моделі залежить від виду діяльності та інфраструктурної мережі, в яких реалізується проєкт державно-приватного партнерства.

Оптимально обрані моделі партнерства сприятимуть більш швидкій реалізації складних інфраструктурних проєктів, прискоренню розвитку регіону, підвищенню соціально-економічної ефективності та конкурентоспроможності регіону, покращанню механізмів надання публічних послуг, полегшенню тягаря, покладеного на державне управління, зниженню інвестиційних витрат, оптимізації структури фінансування за рахунок використання національної та міжнародної підтримки тощо [8].

В Україні з метою підтримки та подальшого розвитку ДПП створено державне підприємство "Центр розвитку державно-приватного партнерства", що працює у сфері

житлово-комунального господарства з 2003 р. та підпорядковане Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Рис. 1. Різновиди базових моделей державно-приватного партнерства

Місією підприємства є сприяння містам України в залученні інвестицій, необхідних для модернізації та сталого розвитку насамперед житлово-комунального господарства та інших галузей.

Активні керівники міст та підприємств областей України, які ставлять собі за мету якісно змінити системи теплопостачання, водопостачання та водовідведення, освітлення, перероблення твердих побутових відходів, здійснити утеплення будівель, покращити інфраструктуру міста, можуть звернутися до зазначеного підприємства, яке має власний сайт з переліком інвестиційних проектів та вже використаних практик.

Центр розвитку державно-приватного партнерства забезпечує:

1. Ефективну комунікацію.
2. Підготовку документації, необхідної для одержання фінансування.
3. Супровід погоджених проектів в уповноважених органах.

Також згідно з програмою розвитку державно-приватного партнерства (Public Private Partnership Development Program (P3DP)), що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), в Україні створюється середовище, сприятливе для державно-приватного партнерства (ДПП) за допомогою п'яти взаємзв'язаних завдань [9]:

- удосконалення законодавства для створення правового середовища, що складається із законів та підзаконних актів, які сприяють впровадженню ДПП;
- підтримка діяльності національного уповноваженого органу з ДПП у наданні ним допомоги місцевим органам влади та центральним органам виконавчої влади, які прагнуть підвищити ефективність та якість надання комунальних послуг і покращити інфраструктуру через залучення приватного партнера;
- навчання та інформування у пілотних містах Програми розвитку ДПП, які бажають підготувати та реалізувати проекти ДПП, за допомогою семінарів, конференцій та навчальних поїздок. Крім того, організуються програми просвіти, які інформують громадськість про переваги участі приватних компаній у наданні комунальних послуг та обслуговування інфраструктури;
- впровадження пілотних проектів ДПП у ключових секторах шляхом надання допомоги пілотним містам на всіх етапах підготовки проекту: від концепції до представлення пілотних проектів на ринку через прозорий та конкурентний конкурс. Одержаний практичний досвід слугуватиме подальшому удосконаленню середовища та процесів для використання ДПП в Україні;
- запобігання глобальним змінам клімату та сприяння розвитку чистої енергетики є наскрізним завданням, яке стосується 4 вищенаведених завдань. Програма розвитку ДПП інтегрує питання змін клімату в усі види своєї програмної діяльності на національному та місцевому рівнях.

Акцент ставиться на наданні якісних послуг, у той час як створені упродовж дії договору ДПП активи з моменту його закінчення передаються у власність державного чи муніципального партнера.

У планах Програми розвитку державно-приватного партнерства:

- створення законодавчого середовища, що стимулює розвиток ДПП;
- підтримка розроблення Стратегії розвитку ДПП та Плану дій її впровадження;
- внесок до законодавчого й регуляторного реформування щодо ДПП шляхом активного співробітництва з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та інших органів виконавчої влади;
- підтримка національного уповноваженого органу з ДПП за допомогою розроблення Методології аналізу ефективності здійснення ДПП, затвердженої Міністерством економічного розвитку і торгівлі України для оцінювання та схвалення проектів ДПП в Україні, розбудови внутрішнього потенціалу кадрового складу відповідних органів через відповідні програми навчання, надання консультацій з питань визначення функцій та методів управління національним уповноваженим органом з ДПП;
- визначення вимог та стандартів для техніко-економічного обґрунтування проектів та підготовки і супроводу угод ДПП;
- ознайомлення співробітників центральних органів виконавчої влади з кращою міжнародною практикою ДПП шляхом проведення міжнародних навчальних поїздок;
- навчання та інформування: проведення навчальних семінарів у пілотних містах Програми розвитку ДПП для більше ніж 200 представників центральних та місцевих органів влади, приватних компаній і неурядових організацій, які одержали навички, необхідні для розроблення економічно, політично і соціально обґрунтованих проектів ДПП.

Також створено форуми з ДПП для очільників місцевих органів влади та лідерів ринку, організовано дві міжнародні та одну місцеву навчальну поїздку для представників місцевих органів влади з метою вивчення міжнародного та українського досвіду ДПП, медіа-тур з метою ознайомлення представників ЗМІ з особливостями висвітлення ДПП у їх професійній діяльності, надано підтримку пілотним містам щодо програм поінформованості громадськості про переваги залучення приватного партнера до постачання інфраструктурних та комунальних послуг. Проводиться впровадження пілотних проектів ДПП із потенціалом до залучення приватних партнерів до надання державних послуг у таких сферах, як охорона здоров'я, управління закладами освіти, поводження з твердими побутовими відходами, енергоефективність, утримання міських парків та ін. Разом із представниками місцевих органів влади у пілотних містах розроблено плани впровадження ДПП, включаючи підготовку концепцій та фінансових моделей. Підготовлено техніко-економічні обґрунтування, проекти конкурсу й технічна документація для укладення угод, зустрічей з потенційними інвесторами та операторами. Забезпечено конкурентні конкурсні процедури для вибору приватного партнера.

У рамках обміну знаннями Програма розвитку ДПП підготувала й опублікувала звіти, що аналізують специфіку українських умов і надають рекомендації щодо створення сприятливих умов для ДПП в Україні, а саме: діагностичний огляд українського законодавства про державно-приватне партнерство, розгляд проблем законодавчого регулювання у сфері державно-приватного партнерства.

Висновки і перспективи подальших наукових розробок. Державно-приватне партнерство є результативним за умови стабільного політичного та соціально-економічного оточення. Тобто, повинні бути визначеними та дотриманими не тільки на папері пріоритети державної регіональної політики, відсутні коливання курсу розвитку регіону та дотримуватися угоди про співпрацю. При цьому характерним є досить велика складність і високі операційні витрати при реалізації державно – приватних партнерств, тому проекти під них обираються великі, значні для регіону взагалі та спроможні принести додатковий прибуток для приватного капіталу. Важливість впровадження та використання державно-приватних партнерств підтверджується підвищенням рівня стандартів надання послуг для населення.

Подальші дослідження в цьому напрямку повинні бути спрямовані на розроблення мотиваційного механізму з оцінюванням ризиків та продуманим управлінням для обох сторін – держави та приватного бізнесу.

Література

1. Федюк, В. Регіональний розвиток у Швеції та Україні [Електронний ресурс] / В. Федюк, А. Биченко // ЦЕНТР РАЗУМКОВА. – 2009. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD105_ukr_11.pdf.
2. Жмуденко, В. О. Формування системи управління економічною безпекою регіону [Електронний ресурс] / В. О. Жмуденко // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4315>.
3. Ткачук, А. Ф. Місцевий та регіональний розвиток. Участь громадян у місцевому розвитку: практичний посібник для практичних людей / Анатолій Ткачук. – К. : Легальний статус, 2012. – 144 с.
4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 13. – ст. 90.

5. *Дутко, Н. Г.* Європейський досвід державно-приватного партнерства / Н. Г. Дутко // Вісник академії державного управління. – 2010. – № 1. – С. 30–36.
6. *Варнавский, В. Г.* Концессии в транспортной инфраструктуре: теория, практика, перспективы / В. Г. Варнавский. – М. : ИМЭМО РАН, 2002. – 189 с.
7. *Использование* государственного инвестиционного кредитования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://8cent-emails.com/problemu-perspektivy-ispolzovaniya-gosudarstvennogo-investitsionnogo-kreditovaniya-ukraine>.
8. *Овсянникова, Я.* Формы участия держави у проектному фінансуванні на основі розвитку державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Я. Овсянникова // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2011. – № 123. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/formi-uchasti-derzhavi-u-proektnomu-finansuvanni-na-osnovi-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva>.
9. *Сайт* Асоціація міст України [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.auc.org.ua/page/programa-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva>.

Отримано 10.01.2016 р.

**Экономические отношения в региональных системах управления:
государственно-частное партнёрство**

ЕЛЕНА АНАТОЛЬЕВНА БЕЛОВОДСКАЯ*

** кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры маркетинга и управления инновационной деятельностью,
Сумский государственный университет,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-687844, e-mail: alenabel79@gmail.com*

В статье рассмотрены особенности государственно-частного партнёрства как формы экономических отношений в региональных системах управления, исследованы европейский опыт его использования и необходимость дальнейшего внедрения в Украине. Так, автором определено, что для регионов такая форма сотрудничества позволяет модернизировать инфраструктуру отрасли городского хозяйства с минимальным привлечением собственных или бюджетных средств, а для частного партнёра – позволяет работать на предварительно недоступном рынке и получать прибыль от управления модернизированными объектами ЖКХ. Установлено, что основными моделями государственного частного партнёрства в европейской практике хозяйствования являются: 1) модель оператора; 2) модель кооперации; 3) модель концессии; 4) модель договора; 5) модель лизинга. Выбор той или иной модели зависит от вида деятельности и инфраструктурной сети, в которых реализуется проект государственно-частного партнёрства. В отечественной практике государственно-частного партнёрства реализуется в соответствующем центре, который должен способствовать городам Украины в привлечении инвестиций, необходимых для модернизации и устойчивого развития прежде всего жилищно-коммунального хозяйства и других отраслей.

Ключевые слова: государственно-частное партнёрство, модель, программа, регион, Центр развития государственно-частного партнёрства.

Economic Relations in Regional Management Systems: Public Private Partnership

OLENA A. BILOVODSKA*

* C.Sc. (Economics), Associate Professor,
Department of Marketing and Innovative Activity Management,
Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-687844, e-mail: alenabel79@gmail.com

Manuscript received 10 January 2016

In the article the features of public-private partnerships as a form of economic relations in regional systems management are considered, the European experience of its use and the need for further implementation in Ukraine are studied. Thus, the author determined that this form of regional cooperation allows the industry to upgrade the infrastructure of urban economy with minimal involvement or their budget, and the private partner – can work to reach pre-market and profit from the modernized facilities management utilities. It was established that the basic model of public private partnership in the European practice of management are: 1) operator's model; 2) cooperation model; 3) concession model; 4) contract model; 5) leasing model. The choice of the model depends on activity and infrastructure network, in which a project of public-private partnerships realizes. In domestic practice, the development of public-private partnership is implemented in the centres, which should help Ukraine cities to attract investments needed for modernization and sustainable development of the first housing and communal services and other industries.

Keywords: public private partnership, model, program, region, centre of public private partnerships.

JEL Code: L14

Figures: 1; *References:* 9

Language of the article: Ukrainian

References

1. Fediuk, V. (2009), *Regional development in Sweden and Ukraine*, http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD105_ukr_11.pdf. (In Ukrainian)
2. Zhmudenko, V. O. (2015), *Formation of economic security system management of the region*, <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4315>. (In Ukrainian)
3. Tkachuk, A. F. (2012), *Local and regional development. The participation of citizens in local development. A practical guide for practical people*, Kiev, Lehalnyi status. (In Ukrainian)
4. The Law of Ukraine (2015), On Principles of State Regional Policy, *Vidomosti Verkhovnoii Rady*, 13, st. 90. (In Ukrainian)
5. Dutko, N. (2010), "European experience of public-private partnership," *Visnyk akademii derzhavnoho upravlinnia*, 1, 30–36. (In Ukrainian)
6. Varnavskii, V. H. (2002), *Concession in transport infrastructure: Theory, Practice, Prospects*, Moscow, IMEMO RAN. (In Russian)
7. *Using state-owned lending the investment*, <http://8cent-emails.com/problemy-perspektivy-ispolzovaniya-gosudarstvennogo-investicionnogo-kreditovaniya-ukraine>. (In Russian)
8. Ovsianikov, J. (2011), "Forms of state participation in project financing through the development of public-private partnerships," *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Serija: Ekonomika*, 123, <http://cyberleninka.ru/article/n/formy-uchasti-derzhavy-u-proektnomu-finansuvanni-na-osnovi-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva>. (In Ukrainian)
9. *Website AUC Ukraine*, <http://www.auc.org.ua/page/programa-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva>. (In Ukrainian)